

**بھاری یکسالہ
(کمک پرستاری)
جلد ۱**

www.ketab.ir

صدیقہ سالمی و دکتر حیدر علی عابدی

تابستان ۱۳۹۴

سرشناسه	: سالمی، صدیقه، ۱۳۲۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: بهیاری یکساله (کمک پرستاری)/صدیقه سالمی، حیدرعلی بابایی
مشخصات نشر	: تهران : جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ج۳ : مصور، جدول.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال: دوره ۱- ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۱۰۲-۷۸۸-۰۲-۳-۶۰۰-۹۷۸-۷۸۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فبا
موضوع	: بهیاریان
موضوع	: بهیاریان -- مراقبت
شناسه افروده	: عابدی، حیدرعلی، ۱۳۳۴ -
شناسه افروده	: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ س/۲۶۹ RTA۴
رده بندی دیویی	: ۶۱۰/۷۳۰۶۹۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۲۰۵۵۰۰

بهداشت‌های علوم پزشکی ایران

بهایاری یکساله

(کمک پرستاری) جلد ۱

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

مولف: صدیقه سالمی ۱۳۲۷ و دکتر حیدرعلی عابدی ۱۳۴۴

سال چاپ: ۱۳۹۴

نوبت چاپ: اول

ناظر چاپ: احمد صادقی

طراح جلد و صفحه آرا: سوسن شبانی

قیمت دوره سه جلدی: ۴۵۰۰۰۰ ریال

این کتاب به سفارش دبیرخانه شورای آموزش بهیاری (کمک پرستاری) به عنوان منبع درسی دوره‌های آموزشی یکساله تألیف شده است که توسط جهاد دانشگاهی، بسیج جامعه پزشکی و شرکت تعاونی کارکنان نظام سلامت کشور برگزار می‌گردد.

نشانی: بلوار کشاورز - ابتدای خیابان ۱۶ آذر - بن بشت کارآفرین پلاک ۴ - جهاد دانشگاهی علوم پزشکی تهران

تلفن: ۸۶۷۸۵ - ۰۲۱

فهرست

عنوان

صفحه

مقدمه

پیش‌گفتار

فصل ۱- پرستار و کمک پرستاری

- تعریف پرستار (Nurse)

- تعریف پرستاری

- تعریف کمک پرستاری

- تعریف بیمارستان

- خانه سالمندان

- آسایشگاه

- شرح وظایف کمک پرستاری

فصل ۲- شناخت تشکیلات بیمارستانی

- مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی

- انواع بیمارستان‌ها

- واحدهای موجود در بیمارستان

- سلسله مراتب پرستاری

فصل ۳- اخلاق، ارتباط و رعایت حقوق بیمار

- مفهوم اخلاق

- طرح تکریم ارتباط رجوع

- حفظ حریم و حقوق بیمار

- حفظ مدارک پرونده بیمارانی

- اصول اخلاقی دوره‌های مختلف زندگی

- مفاهیم و ویژگی‌های ارتباطات

فصل ۴- رعایت اصول پذیرش، انتقال و ترخیص بیمار

- پذیرش بیمار در بخش عمومی

- انتقال بیمار

- ترخیص بیمار

- اندازه‌گیری قد و وزن

- اندازه‌گیری درجه حرارت

- کنترل درجه حرارت به روش دهانی (Orally)

- ۵۳ کنترل درجه حرارت از راه زیر بغل (Axillary)
- ۵۳ - کنترل درجه حرارت از راه مقعد (Rectally)
- ۵۴ - بررسی نبض
- ۵۵ - اندازه گیری فشار خون
- ۵۶ - روش های کنترل فشار خون غیر از ناحیه بازو
- ۵۷ - نحوه بررسی تنفس
- ۵۸ - انواع دماسنج

فصل ۵- اصول به کارگیری اقدامات پایه

- ۶۳ - آماده سازی تخت (جاد آسایش محیطی و رعایت بهداشت محیط) و تعویض ملحفه ها
- ۶۸ - حرکت دادن و پیر یوریش بیمار (انواع وضعیت دادن به بیمار)
- ۷۶ - حمام دادن بیمار
- ۷۹ - شستن موهای بیمار ملود به تخت
- ۸۰ - مراقبت از سر آلوده به شستن
- ۸۱ - ماساژ پشت بیمار
- ۸۳ - تعویض البسه بیمار
- ۸۸ - کمک کردن در راه رفتن و نشستن
- ۹۲ - کمک کردن به بیمار جهت راه رفتن با وسایل کمک حرکتی
- ۹۸ - رعایت بهداشت روزمره بیمار (نظافت دهان، صورت، عین و ...) و توضیح اهمیت آن
- ۱۰۷ - رعایت بهداشت هنگام گرفتن ناخن در بیماران دیابتیک و ...
- ۱۰۹ - رعایت بهداشت روزمره بیمار با عدم هوشیاری
- ۱۱۲ - آموزش در خصوص جوراب های ضد آمبولی
- ۱۱۳ - مراقبت های قبل از عمل جراحی (شیو کردن)
- ۱۱۴ - اهمیت و روش شیو کردن
- ۱۱۶ - دادن باشویه
- ۱۱۷ - دادن تنقیه
- ۱۲۲ - آشنائی با نحوه استفاده از لوله رکتال
- ۱۲۳ - ملاحظات مربوط به دوره های مختلف زندگی
- ۱۲۴ - دادن لگن و لوله توالت (ضد عفونی و گرم کردن)
- ۱۲۵ - استفاده از سوند خارجی ادرار در مردان
- ۱۲۶ - خالی کردن بگ ادراری بیمار
- ۱۲۷ - دادن و گرفتن لگن توالت در تخت
- ۱۲۹ - انتقال بیمار با رعایت وضعیت صحیح از تخت به صندلی، برانکارد و صندلی چرخدار
- ۱۳۴ - تامین اکسیژن به وسیله سوند دوشاخه بینی و ماسک
- ۱۳۷ - طریقه گرفتن (GCE) و آموزش محل قرار گیری لیدها
- ۱۳۹ - حمام شستنیگاهی (نشستن در لگن آبگرم)
- ۱۴۱ - قرار دادن دست پا پا در آب گرم
- ۱۴۲ - به کارگیری سرمای خشک (کیف یخ، کمپرس سرد و مرطوب)
- ۱۴۵ - مراقبت معمول شب (قبل از خواب)
- ۱۴۶ - غذا دادن به بیمار
- ۱۴۸ - آشنائی با نحوه تغذیه از طریق سوند معده (گاواز)

فصل ۶- تامین ایمنی بیمار

- جلوگیری از سقوط بیماران
- جلوگیری از آتش سوزی
- جلوگیری از حوادث برق گرفتگی
- روش استفاده از انواع مهار کننده

فصل ۷- پیشگیری و کنترل عفونت

- فرآیند عفونت
- ضد عفونی به روش داخلی و جراحی
- جلوگیری از انتشار عفونت
- شستن دست ها (قبل و بعد از انجام هر فعالیت)
- بستن زخم ها قبل و بعد از انجام روش های استریل (جراحی)
- انواع یزوله (آماده سازی اتاق یزوله، انتقال بیمار به اتاق یزوله)
- احتیاطات مربوط به ترشحات (خون و سایر مایعات بدن)
- پوشیدن و خارج کردن ماسک و دستکش یکبار مصرف
- اقدامات اولیه در برخورد با وسایل مصرف شده
- انواع گندزدانی (فیزیکی، شیمیایی و ... کننده ها)

فعالیت ۸- فعالیت و ورزش

- کمک به فعالیت بیمار، عوارض ناشی از بی تحرکی و دامنه حرکتی
- جایه جایی و بلند کردن بیمار
- استفاده از بالابرهای هیدرولیک
- کمک به راه رفتن
- انواع عصا
- عوارض ناشی از بی حرکتی
- رعایت ایمنی در انجام تمرین های ورزشی

فصل ۹: تامین نیازهای تغذیه ای

- انواع رژیم های غذایی
- جبران کمبود مایعات بدن
- مایع درمانی
- کمبود مایع (Deficit)

فصل ۱۰- گرما و سرمای پایه (به کارگیری گرمای خشک مانند کیف آب گرم و یا چراغ)

- به کارگیری گرمای خشک (کیف آب گرم)
- به کارگیری گرمای خشک (چراغ گرما)
- کمپرس گرم و مرطوب
- به کارگیری سرمای خشک (کیف یخ، کمپرس سرد و مرطوب)
- حمام آب ولرم (پاشویه)

فصل ۱۱: روش‌های دفع

- ۲۴۷ - کنترل بی‌اختیاری ادرار
- ۲۴۸ - انواع سوندها و کیسه‌های ادراری و روش‌های پیشگیری از عفونت (زن و مرد)
- ۲۵۶ - دفع مدفوع و موارد غیرطبیعی
- ۲۶۰ - داد تنقیه و انواع آن
- ۲۶۷ - استفاده از لوله رکتال
- ۲۶۹ - آشنایی با توجهات و آموزش فیروزی به بیماران دارای کلتومی
- ۲۷۷ - جمع‌آوری و انتقال نمونه‌ها (جمع‌آوری ادرار تمیز جهت کشت، جمع‌آوری ادرار در مدت زمان خاص و مدفوع)
- ۲۸۰ - ملاحظات مربوط به دوره‌های مختلف زندگی

فصل ۱۲: بهداشت محیط

- ۲۸۵ - شرایط بهداشت بخت
- ۲۸۹ - بهداشت اردوگاه‌ها
- ۲۹۲ - جمع‌آوری و دفع انسان در زمان
- ۲۹۲ - استفاده از گندزدایی و ضدعفونی کننده‌ها

فصل ۱۳: بهداشت فردی (جسمی و روانی)

- ۲۹۵ - رعایت بهداشت پوست، مو، ناخن
- ۳۰۰ - آشنایی با تغییرات پوستی ناشی از سن
- ۳۰۳ - آشنایی با آسیب‌های پوستی
- ۳۰۹ - آسیب‌های ناشی از عوامل محیطی
- ۳۱۳ - روش گرم کردن اندام یخ زده به صورت موضعی

فصل ۱۴: توجه از بیمار / مددجوی ماتم‌زده، در حال احتضار و فوت شده

- ۳۱۷ - توجهات هنگام مرگ
- ۳۱۸ - مفهوم مرگ و مردن
- ۳۱۹ - عقاید پزشکان در مورد مرگ
- ۳۲۰ - انکار بیمار و خانواده
- ۳۲۲ - زمینه‌های مراقبتی پایان عمر: برنامه‌های تسکینی و هاسپیس
- ۳۲۷ - مهارت‌های برقراری ارتباط با بیمار مبتلا به بیماری‌های خطرناک
- ۳۲۹ - توجه به پاسخ‌های جسمی و روانی

برنامه بهیاری یکساله (کمک پرستاری)

هدف:

فراگیران با گذراندن این دوره پس از طی یکسال، آمادگی کار در بخش‌های عمومی بیمارستان تحت نظارت پرستاران را خواهند داشت و از این راه بخشی از کمبود نیروی مراقبتی مراکز درمانی جبران می‌گردد.

برنامه درسی:

برنامه درس شامل آناتومی و فیزیولوژی، کمک‌های اولیه، ایمنی بیمار و کنترل عفونت، اخلاق و ارتباط، اصول پایه روش‌های ارائه خدمت به بیماران مختلف و ترمینولوژی و ... در حد یک دوره یکساله است. به این منظور برنامه به شکل زیر تنظیم می‌شود:

- کلاس و کار عملی: ۳۰۰ ساعت در ۲/۵ ماه (۱۰ هفته) روزانه بین ۴ الی ۸ ساعت، ۵ روز در هفته ۲۳۰ ساعت نظری و ۷۰ ساعت کار عملی خواهد بود.
- ۲ هفته فرصت مطالعه داره و مسود و امتحان برگزار می‌گردد.

کارآموزی:

-	آشنایی با بیماران	۱۰ ساعت
-	بخش داخلی	۱۵۰ ساعت
-	بخش جراحی	۱۵۰ ساعت
-	بخش اورژانس	۱۵۰ ساعت
-	بخش روانی	۱۵۰ ساعت
-	بخش اطفال	۱۵۰ ساعت
-	بخش زنان	۱۵۰ ساعت
-	بخش‌های اتاق عمل و CSR	۱۵۰ ساعت

کارآموزی هر هفته ۵ روز و هر روز ۶ ساعت جمعاً ۱۰۸۰ ساعت معادل ۹ ماه انجام می‌شود. برای اطلاعات بیشتر به سایت www.komakparastari.ir مراجعه شود.

پیش گفتار

حوزه آموزش جهاد دانشگاهی با درک روشنی از نقش آموزش های تخصصی و اثر بخشی آموزش های مهارتی در ارتقا کارایی نیروی انسانی و بهبود بهره وری در حوزه های مختلف، همواره نسبت به گسترش و کیفیت آموزش های تخصصی و مهارتی پیشرفته اهتمام داشته است. با عنایت به نیازهای روزافزون و متنوع آموزشی در کشور، فعالیت های آموزشی این نهاد به سمت توسعه آموزش های تخصصی - مهارتی با بهره مندی از روش ها و شیوه های بدیع علمی - معه هدف به ویژه منابع انسانی دستگاه های اجرایی کشور تعریف می گردد.

نقش آموزش در کوتاه مدت تخصصی و مهارت شغلی در ارتقاء دانش و بهره وری نیروی انسانی بدو استخدام و شاغل در دستگاه های اجرایی همواره شاخص و موثر بوده است. در همین راستا جهاد دانشگاهی در عرصه طراحی، تدوین و اجرای دوره های تخصصی - مهارتی حضور فعال داشته و نتیجه آن توانمند سازی نیروهای متخصص، کارآمد و پرورش مدیران خلاق و متعهد بوده است.

کتاب حاضر با توجه به نیازهای توسعه در عرصه خدمات پزشکی و سیاست های وزارت محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای نظام تحول سلامت و با هدف یکسان سازی و استاندارد سازی سر فصل و محتوای آموزشی دوره های کمک پرستاری (دوره ۱ ساله) اهتمام معاونت محترم پرستاری گردآوری و تدوین شده است و جهاد دانشگاهی، تعاونی کارکنان نظام سلامت کشور و بسیج جامعه پزشکی بعنوان مجریان اصلی برگزاری این دوره در سراسر کشور انتخاب شده اند که امید است از عهده این مسئولیت خطیر و ارزشمند که حاصل آن تربیت افرادی زحمتکش و خدوم در عرصه مقابله با درمان و آموزش کادر پزشکی خواهد بود سربلند بیرون آیند.

بی شک به دعای خیر همه عزیزان دلسوز در عرصه های علمی محتاج به همت و تلاش خدای منان طلب عنایت و مساعدت در این راه پر خیر و برکت را خواهیم.

و در آخر از هر گونه پیشنهاد و نظرات اصلاحی مجریان، مدیران، کارشناسان و خبرگان این عرصه در جهت بهبود کیفیت این دوره های آموزشی استقبال نموده و آماده پذیرش طرح ها و پیشنهادات ارزشمند آنان می باشیم.

معاونت آموزشی جهاد دانشگاهی

مراقبت از بیماران مسئولیتی خطیر است که به افراد برگزیده سپرده می شود. برای انجام مراقبت هم نیت خدمت به مردم لازم است و هم دانش و مهارت. کتابی که توسط همکاران تهیه شده مجموعه کاملی است که چنانچه با دقت مورد استفاده خوانندگان قرار گیرد، مبنای خوبی برای دانش کمک پرستاری فراهم می کند. امروزه با پیشرفت علم پزشکی و ابداع روش های درمانی نه تنها نیاز به خدمات مراقبتی کاهش نیافته بلکه در مواردی وسیع تر و گسترده تر نیز شده است. لذا می طلبد که منابع علمی و کامل به نیاز جامعه مشتاق و شیفته آموزش پاسخ دهد. این کتاب یکی از منابع ارزشمند در این زمینه می باشد. طبیعی است که دانش کمک پرستاری محدود به این یک منبع نمی باشد. فراگیران محترم می توانند با مبنا قرار دادن محتوای این کتاب مطالب بیشتر را در منابع پرستاری جستجو کنند. علاوه بر این یادگیری مادام العمر می طلبد که همکاران عزیز مرتباً به این کتاب و سایر منابع مراجعه کرده و دانش خود را روزآمد کنند. امید است همکاران محترمی که به عنوان مدرس در دوره های کمک پرستاری تدریس می کنند، علاوه بر استفاده از محتوای این کتاب با ارائه مثال های کاربردی و ایفاء نقش الگویی رسالت بزرگ معلمی را با توجه به نقش بسیار مهم و تأثیر گذارشان به انجام برسانند.

بار دیگر از تمامی کسانی که در تهیه این متن تلاش کردند به ویژه سرکار خانم سالمی و جناب آقای میرزاییگی معاون محترم پرستاری وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و تقدیر و تشکر می کنم و برای خوانندگان عزیز این کتاب آرزوی توفیق دارم.

رئیس دانشکده
دکتر عباس عباس زاده